

עין משפט נר מצוה
א א מיי פֿיר מהל' בית המדינה הלכה ו: ב ב מיי שס פֿיר הליא': ג ג מיי שס פֿיר הלכה ו:

שיטה מקובצת

^[א] איצטרמיטאט ס"א ארצפיטוט ס"א איצטבא:
^[ב] כגון הדלתות האלו המפורסמר:
^[ג] היא צורת זה והלכה כת"ק:

פ' הרא"ש

הן הויינו דקאמור ברייש עירובין [דף ג.] [נאי אמלותראות ח"א קני כמו קני עופות עשוין לניי וח"א] פסקי דאראד שהיו קורות גדולים משקועים בבנין לנוי (א) והיתה עד פתח התחתונים מכל צד על הפתח אמה נמצא ארכה כ"ב אמה כי פתח האולם היה רחב כ' אמה נמצאת העליונה שלשים אמות:
וגדבק. פי שורת אבנים היתה בין כל א' וא': ח ברי שלא יבעט כלומר שלא יטה הכותל כי האולם היה גבוה ואין בו עליי שיהיו התקראות מהזיקים הכתלים ולכן הוצרכו לקבוע כלונסאות של ארז מכותל לכותל התחזיק הכתלים:
היו קבועים בתקרות [האולם] (השלם) ומגיעות עד סמוך לקרקע ופרחי כהונה ארוזין בהן ומטפסין ועולים ורואים את העשרות שבחלונות החלונות עשויות כיפות מוזהבות וציירות ועולות כעץ עטורת ורואין אותן אם צריכות חיקון ואין לפרש שעולים לטייל ולהראות בנייני דהא נתן לקמן [פ"ד מיה] דמשלשלין האומנין תביבות כרי שלא יזונו עיניהן ואע"ג דליכא מעילה בקול ומראה ריח:
איסורא מיהא איכא:
שנאמר ותעשירית תרתי. ק"ק הדבא משמע דהך עטרות לא היו אלא חלונות מוזהבות עשויות כמין עטרות והא כתיב לעיל מהאי קרא ולקחת כסף וזהב עטרות ושמת בראש יהושע כה"ג אלמא שהיו עטרות משם שנותנין על הראש ר"ל דבי' דברים (היה) ציה הנביא ליקח כסף וזהב לעשות עטרות חלונות מוזהבות ועוד ציה שישמו ליהושע בראש להיות כהן גדול וכן נראה נמצא בשם רבי קלונימוס איש רומי:
נפן שץ זהב. פירשיו משנה זה בתמידי פ' ראוהו אחרי:
(ע"כ שייך לע"א)

הדרן עוף המובח

א פתחו שץ חיבץ בו' שתיים מבפנים ושתיים מבחוץ. אצל מוזוות הסמוכות לאולם כי עובי הכותל ההיכל היה ו' אמות:
שנאמר שתיים דלתות לחיבץ ולקדש. להיכל היינו לצד חוץ ולקדש היינו לצד פנים:
ההיצונות נפתחות לתוך הפתח. ומכסות עביו של כותל ה':
אמות ותשאר אמה לב' המוזוות:
בתוך הפתח היו עומדות. (ד' ד' חלונות נפתחו עביו של כותל הפנימיות פתחו לצד חוץ וההיצונות לצד פנים והיו נקפלות לאחוריהם:
בבין איצטריפוטא היו. פי הדלת היתה נקפלת אחוריה כמין פנקסי' (אחרי הדלת) (א) הנקפלות:
א"ו ב' אמות ומחצה. כשנקפל דלת ה' אמות היו ב' אמות ומחצה:
שתיים מוסבות. משמע שהיו נקפלות וכן שתיים לדלת אחת והיו שתיים לדלת ולחיות במוזוות כלפי פנים ונקפלות ומכסות ב' אמות ומחצה וחצי אמה למוזוה מכאן:
ב נפץ את המפתח ופתח את הפשפש. בתמידי [דף ל.] פס' ששתי מפתחות היו א' [שהוא] יורד לאמת השחי וא' [שהוא] פותח כיון:
ר' יהודה **אומר** בתוך עביו שץ בותץ היה מוהץ. באותה הבימה עד שנמצא עומד בין שני השערים:
ופתח את ההיצונות מבפנים. לצד ההיכל והפנימית לצד האולם:

^[א] צ"ל והיתה עומדת התחתונה:
(ג) צ"ל שצ"ל בין פנימיות בין חיצונות עומדות בתוך עובי הכותל הפנימיות נפתחות לצד כו':
(א) צ"ל הנקפלות וז אחורי וז ועי' רש"י יחזקאל מא':

לו':

ר"מ

פתחו של היכל שתיים מבפנים. בשפת עובי הכותל שנכפים לצד הבית ושתיים מבחוץ לשפת עובי הכותל של צד האולם:
להיכל ולקודש. להיכל כלפי חוץ ולקודש כלפי פנים:
החיצונות נפתחות נו'. וכמין איסתרמיטא דרבי יהודה פי' רבינו זכור לנוב יפה יפה במשכנות יחזקאל על המקרא:
ב לשער הגדול. ההיכל:
פשפש. פנשטרינו"ן:
נעץ. הכהן את המפתח בשחרית ופתח את הפשפש שנצפון השער הגדול וכנסם להתא לאחד מן התאים שבזוית לפויות מזרחית של היכל הוא האחרון שבצורה והיה מקצת חללו כנגד עובי כותל היכל חקקו כותלו של היכל כנגד התא ועשו פתח בתא שיכנס ממנו לעובי כותל

ההיכל עד שמוגיע לפשפש הצפוני שאצל שער הגדול הרי שיכול ליכנס מפשפש להתא ועוד עשו לו פתח לאותו התא כנגד חלל ההיכל וכנסם מהתא להיכל ופותח שם דלתות פנימיות של היכל ושזב דלתות חיצוניות שלו וזהו לרצנן דלקמן

חמשה פתחים היו לאותו התא אחד לפשפש ואחד להיכל ולרבי יהודה לא היה צריך התא לשני פתחים הללו שהרי מפשפש היה נכנס בעובי כותל היכל ומהלך בעצובו לצד הדרום עד שעומד בין שני וזגות שערים שבשער הגדול ופתח חיצוניות מבפנים ממקום העובי שהוא עומד שם ופנימיות של צד היכל פתח מבחוץ מקום רגליו קרי חוץ כלפי הפנימיות. רבי יהודה לא צעי להאי תא אלא ג' פתחים כשיעור לחצירוי אלא אחד מהם למסיבה כמפורש להלן בצד בקיץ יחזקאל ה' אמות מונח לפני התא האחרון מכוחן חללו כנגד עובי כותלו של היכל לפי התשבוץ ואפשר להעמיד לו שני פתחים אחד לפשפש וא' להיכל בדברי הימים וה' פתחים לו:
ג חמשה ע"ג חמשה וחמשה על גביהם. רוחצ התא מפורש לפניו התא שם וכותל התא חמש בין תאי המערב בין תאי הצפון אצל לאורכו לא ניתן צו שיעור לא במשנה ולא במקרא^[א] ולפי חשבון הנביא צריך רבינו מנחם ג"כ לימן ט"ו אמה בין אורך התא וכותל ואין במקרא אלא שלשה ושלשים תאים א' תן למערב על פני כל הבית וחמשה לדרום וחמשה לצפון ויונתן כך מירגס חד עסרי דסידרא וי"א וי"א חלל צוה על גב זה כן הגיה רבי:
ובקין מורחים צפוניות כלומר בתא שבקדן מזרחית צפונית של היכל היו חמשה פתחים אחתן לרצנן:
אחד נפשפש ואחד להיכל. כבר פירשנו לדבריהם:
ואחד למסיבה. תנא לקמן מסיבה היתה עולה מקדן מזרחית לקדן צפונית שבה היו עולין לגגות התאים ובמקרא כתב ופתח הכלע למנחם פתח אחד דרך הצפון ופתח

אחד לדרום ואומר אני בקדן זוית של כלע זה האחרון בצפונית מזרחית שלו עשו לו פתח במורשא דקרנתא הרי התא הוא פתוח למנחם שלפניו במזרח פונה

דרך הצפון שהקדן זוית משמש שני דצדין ורגל המסיבה שם הוא בקדן הצפון שמהלכת צלדי התאים כולם ורגליה כלין בקדן התא הוא נמנא פתח הקדן ממנו עולין למסיבה הרי המשנה והמקרא מכוונים ואם לא היה מונח צבית שניתן הפתח כולו לצפון התא והיינו אחד למסיבה דמתני':
ד הפתחונו. התא התחתונה:
ה' רוחצ ורובד שש. שיעור המיקרה שע"ג שש אמות שהקורות כונסות במגרעות החומה של היכל אמה אחת לכך נמנאח האמצעית שש רחבה ורובד שלה היא תקרה עליונה של אמצעית שכונסת היא אמה בחומה יותר ממיקרה של תחתונה לכך נמנאח העליונה רוחצ שבע:
ה' לגגום הפא"ס. לראות בצדק הצבית:
ה"ג הולך כל פני הצפון של סיכל דרך גגום הפא"ס:
היה מהלך בדרום. היכל מעל גגות התאים עד שהוא מגיע בבין קדש הקדשים ובין ההיכל ושם פתח לעליות תקרה ומעזיבה שעל כל אורך סיפון הבית שמבפנים ובפתחה של עלייה בפנים על המערכה היו שני כלונסות וקופות למעלה כלפי גג הבית ובין הכלונסות שליוות שבהן עולין לגגה של עלייה ובראשן פספסין צראשי כלונסות של מטה שראשן העצ הופסין למטה ומורדו של כלונסות הדק וזקפין למעלה שם היו פספסין וגחרין מונחין כלפי של אמה טרקסין והן מצדילין צעליה בין עליית ההיכל ובין עליית קדשי הקדשים ובפ' הוינאו לו (דף נד.) אמרו שמים פרכות בדציר וז' כנגדן צעלייה כדי להפסיק בין צ' עליות:
וולוּי. ארצות פתוחות לעליית קדש הקדשים שדרך שם משלשלין את האומנין למטה בדציר לצדוק סדקי הכתלים וכדי שלא יזונו עיניהם מזוי שכינה מורדיין אותן בחציבות:
ו' ההיכל מאה על מאה. מפורש לפניו ממזרח למערב מנאפון לדרום ועל רום מאה מפרש עכשיו:
האטום שש אמות. המפתח גצוה מהארך שש אמה בצנין אטום חומה סקומה וצריך לומר מעלות היו בצולם שמהן עולים על המפתח ומורדות צהיכל לירד בהן מהמפתח:
גוצהו. [שלן כותל מהאטום ומעלה ארבעים אמה:
אמה כיור. ציורין וזורות צאמה אחת:
ואתמתיס בית דילפה. מקום עשו שם אם ידלף הבית יקלח לחוץ:
ואמה סיקרה. הוא הסיפון ועליה מעזיבה עובי אמה וגוצה של עליה מהסיפון ומעלה ארבעים אמה ושזב אמה כיור ואתמתיס בית דילפה צראש העלייה כמו ^[א] צבלע הבית ואתמתיס תיקרה ומעזיבה למעלה כמו למטה ושלא אמות מעקה סביב גג המעזיבה וגג עשוי על המעזיבה משפע ועולה עד לשוה גוצהו של מעקה:
ואמה נלה עורב. מהמעקה ולמעלה שפודים נעוץין בגג אמה גוצהו לכלא ולמיננע העוף מעליו שלא יענף:
ר' יהודה לא צידד לאמה כלה עורב ומגביה המעקה ארבע והרי ק' אמה:
מסיבה וכותלה שגנה הורדת (משם) המים וכותלה שגמה זה שיעור המשנה אצל למקרא צריך לעשותן של עשרה מתוך שממעט צרוצח התא מייכן שכן כתב ורוחצ הכלע ארבע אמות הרי מיעט בתאים ארבע אמות מזה ומזה כנגדן הרחבי מסיבה והורדה צד' אמות למלאות ע' רחב צהיכל לאחוריו כך השיב לי רבינו ולחצירי:
ז והאולם עודף עליו נו'. מלבד החליפות צריך להרחיב כותלי האולם לצפון כנגד התא להמסיבה והכותל ולדרום כנגד התא והורדת מים וכותלה שהן י"ט אמות מזה ומזה ואורך היה לו כן לחוץ ולתקף צנין גצוה כזה שכן שלמה עשאו ק"כ גצוה כדכתיב בדצרי הימים אע"פ שגוצה הבית צל' כל שכן צני הגולה שהרימו היכל ק' והם עשו בצולם ושזב נדבך ככותלי בית החליפות הרי לך מאה לפניו:
פנינים. בלשון ערבי חלפא:
צר מאחוריו. ע' אמה:
ורחב מנפניו. ק' אמה:

הדרן עוף פתחו של היכל

אצל מוזוות הסמוכות לאולם כי עובי הכותל ההיכל היה ו' אמות:
שנאמר שתיים דלתות לחיבץ ולקדש. להיכל היינו לצד חוץ ולקדש היינו לצד פנים:
ההיצונות נפתחות לתוך הפתח. ומכסות עביו של כותל הפנימיות פתחו לצד חוץ וההיצונות לצד פנים והיו נקפלות לאחוריהם:
בבין איצטריפוטא היו. פי הדלת היתה נקפלת אחוריה כמין פנקסי' (אחרי הדלת) (א) הנקפלות:
א"ו ב' אמות ומחצה. כשנקפל דלת ה' אמות היו ב' אמות ומחצה:
שתיים מוסבות. משמע שהיו נקפלות וכן שתיים לדלת אחת והיו שתיים לדלת ולחיות במוזוות כלפי פנים ונקפלות ומכסות ב' אמות ומחצה וחצי אמה למוזוה מכאן:
ב נפץ את המפתח ופתח את הפשפש. בתמידי [דף ל.] פס' ששתי מפתחות היו א' [שהוא] יורד לאמת השחי וא' [שהוא] פותח כיון:
ר' יהודה **אומר** בתוך עביו שץ בותץ היה מוהץ. באותה הבימה עד שנמצא עומד בין שני השערים:
ופתח את ההיצונות מבפנים. לצד ההיכל והפנימית לצד האולם:

^[א] צ"ל והיתה עומדת בתוך עובי הכותל הפנימיות נפתחות לצד כו':
(א) צ"ל הנקפלות וז אחורי וז ועי' רש"י יחזקאל מא':

לו':

ר"מ

פתחו של היכל שתיים מבפנים. בשפת עובי הכותל שנכפים לצד הבית ושתיים מבחוץ לשפת עובי הכותל של צד האולם:
להיכל ולקודש. להיכל כלפי חוץ ולקודש כלפי פנים:
החיצונות נפתחות נו'. וכמין איסתרמיטא דרבי יהודה פי' רבינו זכור לנוב יפה יפה במשכנות יחזקאל על המקרא:
ב לשער הגדול. ההיכל:
פשפש. פנשטרינו"ן:
נעץ. הכהן את המפתח בשחרית ופתח את הפשפש שנצפון השער הגדול וכנסם להתא לאחד מן התאים שבזוית לפויות מזרחית של היכל הוא האחרון שבצורה והיה מקצת חללו כנגד עובי כותל היכל חקקו כותלו של היכל כנגד התא ועשו פתח בתא שיכנס ממנו לעובי כותל

ההיכל עד שמוגיע לפשפש הצפוני שאצל שער הגדול הרי שיכול ליכנס מפשפש להתא ועוד עשו לו פתח לאותו התא כנגד חלל ההיכל וכנסם מהתא להיכל ופותח שם דלתות פנימיות של היכל ושזב דלתות חיצוניות שלו וזהו לרצנן דלקמן

חמשה פתחים היו לאותו התא אחד לפשפש ואחד להיכל ולרבי יהודה לא היה צריך התא לשני פתחים הללו שהרי מפשפש היה נכנס בעובי כותל היכל ומהלך בעצובו לצד הדרום עד שעומד בין שני וזגות שערים שבשער הגדול ופתח חיצוניות מבפנים ממקום העובי שהוא עומד שם ופנימיות של צד היכל פתח מבחוץ מקום רגליו קרי חוץ כלפי הפנימיות. רבי יהודה לא צעי להאי תא אלא ג' פתחים כשיעור לחצירוי אלא אחד מהם למסיבה כמפורש להלן בצד בקיץ יחזקאל ה' אמות מונח לפני התא האחרון מכוחן חללו כנגד עובי כותלו של היכל לפי התשבוץ ואפשר להעמיד לו שני פתחים אחד לפשפש וא' להיכל בדברי הימים וה' פתחים לו:
ג חמשה ע"ג חמשה וחמשה על גביהם. רוחצ התא מפורש לפניו התא שם וכותל התא חמש בין תאי המערב בין תאי הצפון אצל לאורכו לא ניתן צו שיעור לא במשנה ולא במקרא^[א] ולפי חשבון הנביא צריך רבינו מנחם ג"כ לימן ט"ו אמה בין אורך התא וכותל ואין במקרא אלא שלשה ושלשים תאים א' תן למערב על פני כל הבית וחמשה לדרום וחמשה לצפון ויונתן כך מירגס חד עסרי דסידרא וי"א וי"א חלל צוה על גב זה כן הגיה רבי:
ובקין מורחים צפוניות כלומר בתא שבקדן מזרחית צפונית של היכל היו חמשה פתחים אחתן לרצנן:
אחד נפשפש ואחד להיכל. כבר פירשנו לדבריהם:
ואחד למסיבה. תנא לקמן מסיבה היתה עולה מקדן מזרחית לקדן צפונית שבה היו עולין לגגות התאים ובמקרא כתב ופתח הכלע למנחם פתח אחד דרך הצפון ופתח

אצל מוזוות הסמוכות לאולם כי עובי הכותל ההיכל היה ו' אמות:
שנאמר שתיים דלתות לחיבץ ולקדש. להיכל היינו לצד חוץ ולקדש היינו לצד פנים:
ההיצונות נפתחות לתוך הפתח. ומכסות עביו של כותל הפנימיות פתחו לצד חוץ וההיצונות לצד פנים והיו נקפלות לאחוריהם:
בבין איצטריפוטא היו. פי הדלת היתה נקפלת אחוריה כמין פנקסי' (אחרי הדלת) (א) הנקפלות:
א"ו ב' אמות ומחצה. כשנקפל דלת ה' אמות היו ב' אמות ומחצה:
שתיים מוסבות. משמע שהיו נקפלות וכן שתיים לדלת אחת והיו שתיים לדלת ולחיות במוזוות כלפי פנים ונקפלות ומכסות ב' אמות ומחצה וחצי אמה למוזוה מכאן:
ב נפץ את המפתח ופתח את הפשפש. בתמידי [דף ל.] פס' ששתי מפתחות היו א' [שהוא] יורד לאמת השחי וא' [שהוא] פותח כיון:
ר' יהודה **אומר** בתוך עביו שץ בותץ היה מוהץ. באותה הבימה עד שנמצא עומד בין שני השערים:
ופתח את ההיצונות מבפנים. לצד ההיכל והפנימית לצד האולם:

מסורת הש"ס

(א) עירובין ב, (ג) שייך לדף לו ע"א, (א) [נ"א ולפי החשבון של רבינו מנחם צריך ג"כ], (ד) בקרי. יעב"ך.

תורה אור השלם

- ↑ ושתיים דלתות להיכל ולקדש:

- ↑ יחזקאל מא כג ושתיים דלתות לדלתות שתיים מוסבות אחת ושתי דלתות לאחוריה:

- ↑ יחזקאל מא כד ויאמור אלי ידודה השער הזה סגור ידודה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי ידודה אלהי ישראל בא בו וידה סגור: יחזקאל מד ב